

Dubrovčani u Beogradu

Ž. Đorđević, Beograd

Jedna ulica u starom delu Beograda, u neposrednoj blizini Beogradske tvrđave (danas parka na Malom Kalemegdanu), oko koje je sve do početka veka bila sabijenja cela varoš s desetak ili više hiljada stanovnika, nosi ime Dubrovnika. Ono nije dato slučajno, u čast najlepšeg grada na Jadranu, već je ime ulice vezano za grad, koji je u toku nekoliko vekova, održavao vrlo jake trgovačke veze s Beogradom. U doba turske vladavine u ovom delu Beograda bila je dubrovačka čaršija, a pre toga, dok je Beograd menjao gospodare: Bugare, Srbe, Mađare, Nemce, tu je bila dubrovačka kolonija koju pominju mnogi putopisci, a koji su pre nekoliko vekova posećivali Beograd. Danas se malo zna za to, ali sve do početka ovoga veka najživlja beogradska ulica, njegova čaršija, koja je presećala greben Beograda od Dunava do Saborne crkve na Savskoj padini zvala se Dubrovačka (danas: Ulica 7. jula). Uspomena na trgovačke veze Beograda s Dubrovnikom sačuvala se još dugo posle prekida svake veze, t. j. kad je Dubrovnik životario i kad se u Beogradu izgubila svaka materijalna uspomena na Dubrovnik.

Još početkom XIII. veka Dubrovčani su dobili povlastice od bugarskog cara Asena II, koji je u to doba držao Beograd svega jednu godinu 1231—1232. Od cara Asena II Dubrovčani su dobili »darstvenu gramatu«, da mogu slobodno trgovati, uvoziti i izvoziti, da mogu plaćati manje carine nego drugi trgovci i da sudske sporove mogu rešavati pred svojim sudovima. Te široke povlastice, koje su omogućile vrlo živu trgovinu između

Primorja i Beograda, a preko njega s Istokom, Dubrovčani su zadržali kroz vekove. U doba cara Dušana, koji je s Dubrovačkom Republikom održavao veoma prijateljske odnose, te povlastice su još i proširene. Iste povlastice u trgovini Dubrovčani su imali i za svoje kolonije, svoje trgovačke centre u Nišu, Skoplju, Sofiji i Trnovu.

Izuzetno povoljan geografski položaj Beograda, na obalama dveju plovnih reka, stvorio je od njega centar za trgovinu na Balkanu. To se videlo i po broju Dubrovčana koji su bili stalno nastanjeni u Beogradu i imali ovde svoje domove, trgovine i svoju školu, hanove i crkvu. Sve je to bilo koncentrisano na takozvanom Zereku, oko današnje Dušanove ulice, u blizini Dunava i ulaza u Donji grad. Jedno vreme celokupna trgovina u Beogradu bila je uglavnom u rukama Dubrovčana. Grci, Cincari i Jevreji, koji su u to doba najviše trgovali, držali su sitniju trgovinu, dok su uvozno-izveznu imali Dubrovčani.

U doba cvetanja Beograda pod despotom Stevanom Lazarevićem, kada je grad prema opisu Konstantina Filozofa bio opkoljen visokim kulama koje su se izdaleka videle, a Despotov dvor bio sličan Jerusalimu, Dubrovčani osvajaju dućan po dućan i s podnožja Dunavske padine penju se na greben i dopiru do Saborne crkve na Savskoj padini. Dubrovački trgovci uvozili su uglavnom manufakturu i ostalo iz Mletaka, Firence i Dubrovnika, a uvozili, verovatno radi dalje trgovine na Zapadu, drvo, vosak, vunu, med i druge proizvode i sirovine. Trgovina

s Dubrovnikom kretala se suvim putem, karavanima, što je bilo riskantno u to doba, i vodenim putem, kroz Jadransko, Jegejsko i Crno More, što je bilo suviše zaobilazno i takođe opasno.

U jednom putopisu Hajnriha Otendorfa, koji se nalazi u Bečkom arhivu, ističu se naročite povlastice koje su Dubrovčani imali u XVII veku, pod Turcima. Opisujući Beograd u 1663 godini, Hajnrih Otendorf piše da je predgrađe, varoš mnogo veće od oba zamka, Gornjeg i Donjeg grada, i pruža se daleko pored Dunava. Ono nije opasano nikakvim zidom, kao što su u to doba obično bili opasani svi gradovi. Otendorf pominje pontonski most, postavljen na 36 lađa, pontona, a spaja savske obale, dok je preko glibovite i trskom obrasle močvare (današnjeg Novog Beograda) na šipovima podignut drveni

most dug skoro pola milje. Na izgradnji ovog mosta, piše Otendorf, morali su svi hrišćani, sem Dubrovčana, pa i Jevreji da rade sa 1500 ljudi dnevno, iako su se otkupili kuluka, krišćani sa 4000, a Jevreji sa 1000 dukata.

— »Dubrovčani koje ovdje nazivaju Latinima, — piše Otendorf, imaju podno velikog zamka Gornjeg grada (današnjeg Kalemegdana) blizu Dunava svoju pokrivenu ulicu. Nedaleko je i trg ili bezistan pokriven olovnim krovom, gde se prodaje najljepša roba. Ulice oko ovoega trga popločane su olovom«.

S propašću Dubrovačke Republike i sve češćim borbama oko Beograda počela je slabiti i veza između Beograda i Dubrovnika dok se nije sasvim ugasila. Ali su ostali mnogi zapisi o toj vezi kao uspomena na te prisne odnose pre nekoliko vekova.